

Краснов С.В.

*асистент кафедри трудового права та права
соціального забезпеченні ОНЮА*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Сучасний етап розвитку трудового права характеризується бурхливим розвитком законодавства, що викликає необхідність адаптування його норм та інститутів до умов ринкової економіки, виключення застарілих та аморфних положень та вироблення нових.

Структура та зміст діючого КЗпП не відповідають вимогам сьогодення, велика кількість бланкетних норм, множинність нормативно-правових актів, безліч суперечливих та відверто застарілих норм, більшість яких носить декларативний характер не дозволяють у повній мірі реалізувати закріплені в Конституції України трудові права.

Не є секретом той факт, що сьогодні набули широкого поширення грубі порушення трудових прав працівників. Досить часто зустрічаються випадки навмисної підмови від укладання трудового договору, використання надурочної праці, застосування праці неповнолітніх, нехтування елементарними

правилами охорони праці, використання примусової праці. Також необхідно зазначити необґрунтоване широке використання цивільно-правових угод для регулювання суто трудових відносин, що поряд із кризовими явищами в економіці призводить до погіршення становища працівників та звуження обсягу їх прав. Працівники, в свою чергу, вимушені погоджуватися на кабальні умови роботодавців та утримуватися від існуючих правових форм боротьби за свої права та інтереси через загрозу звільнення та переслідування. За таких обставин марно чекати на суттєві зміни у економіці, оскільки економічне зростання неможливе без підвищення рівня життя населення.

Якщо ХІХ сторіччя — це період легалізації та становлення трудових прав. ХХ сторіччя — період його інтенсивного розвитку, то початок ХХІ сторіччя відзначається якісно новим рівнем вимог щодо трудових прав працівника. До сучасних тенденцій розвитку трудового права слід віднести:

1. Зростання уваги до забезпечення прав людини у сфері праці. Йдеться як про закріплення каталогу основних трудових прав у чинному трудовому законодавстві відповідно до міжнародних стандартів, так і удосконалення механізму їхнього захисту у разі порушення, зокрема, чітке визначення форм і способів захисту трудових прав працівників.

2. Одним з основних галузевих принципів трудового права слід вважати принцип соціального діалогу у сфері праці. Сьогодні трудові відносини повинні будуватися на принципі соціального діалогу представників працівників, роботодавців та держави. В Україні відбувається процес дальшого розвитку соціального діалогу у сфері праці, пов'язаний із зростанням ролі профспілок і організацій роботодавців та їх об'єднань у формуванні економічної та соціальної політики держави.

3. Однією з тенденцій розвитку трудового права у сучасний період є зростання ролі договірного регулювання трудових відносин. На державному рівні встановлюються мінімальні стандарти та гарантії у сфері трудових відносин, які підвищуються на договірному рівні у колективних угодах, колективних договорах, інших локальних нормативно-правових актах.

4. На розвиток сучасного трудового права України значний вплив здійснюють міжнародні стандарти, які містяться в актах МОП, Ради Європи, Європейського Союзу. Україна є членом Міжнародної організації праці з 1954 року. Основною метою МОП на сучасному етапі є сприяння реалізації основоположних принципів і прав у сфері праці, впровадження концепції «гідної праці». Впровадження даної концепції визнається першим кроком шляху до більшої соціальної інтеграції та створення умов для всебічного розвитку особистості. Це означає необхідність прискорення процесу реалізації основоположних принципів і прав у сфері праці, а також подальшого поглиблення таких прав як право на професійне навчання, підвищення кваліфікації, захист персональних даних працівника.

5. Інтенсифікація процесу праці потребує від держави певної гнучкості регулювання трудових відносин. За таких умов особливу увагу слід приділити регулюванню нетипових трудових договорів, пов'язаних із запозиченою працею, дистанційною трудовою зайнятістю, гнучким графіком робочого часу та інші, оскільки саме ці види потребують відповідної правової регламентації, а її відсутність звужує обсяг трудових прав працівників.

6. В умовах глобалізації світової економіки та розвитку міжнародного співробітництва все більш актуальним стають проблеми забезпечення та

регламентації окремих категорій працівників, у тому числі трудових прав працівників-мігрантів. Чинне трудове законодавство, на жаль, у цій частині не в повній мірі відповідає вимогам часу. М О П рекомендує державам-членам приділити первостепенну увагу захисту прав бідних працівників та працівників-мігрантів.

7. Підвищення ролі профспілок є загальносвітовою тенденцією. Після розвалу С Р С Р роль профспілок, на жаль, неодмінно знижувалась. Фактично профспілки не виконують в повній мірі покладені на них завдання щодо представництва та захисту прав працівників. Це є неприпустимим, оскільки сьогодні спостерігається експансія трудового права у сферу регулювання суспільних відносин, пов'язаних із працею. Оскільки лише трудове право здатно в повній мірі використовувати права та гарантії, застосовувати механізми захисту трудових прав, передбачених трудовим законодавством.

Перелічені тенденції не висвітлюють весь спектр тенденцій розвитку сучасного трудового права України в умовах ринкової економіки. У новому Трудовому кодексі України ці тенденції повинні знайти відповідне відображення.